ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ
ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

ՀՐԱՄԱՆ

No 83 -Ն «03» հուլիսի 2023 թ.

ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ 8-ՐԴ ԵՎ 11-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ «ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԾՐԱԳՐԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Հանրակրթության մասին» օրենքի 7-րդ հոդվածի 4-րդ մասով և 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով՝

ՀՐԱՄԱՅՈՒՄ ԵՄ

1. Հաստատել հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում «Համաշխարհային պատմություն» առարկայի 8-րդ և 11-րդ դասարանների ծրագրերը՝ համաձայն հավելվածի:

2. Սույն հրամանն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

ՆԱԽԱՐԱՐ՝ Ժ. ԱՆԴՐԵԱՍՅԱՆ

7/3/2023

X

ԺԱՆՆԱ ԱՆԴՐԵԱՍՅԱՆ

Signed by: ANDREASYAN ZHANNA 6402810169

Հավելված

ՀՀ կրթության, գիտության,

մշակույթի և սպորտի նախարարի

2023 թվականի _հուլիսի_ _3_-ի

N _83_-Ն հրամանի

ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ «ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ 8-ՐԴ ԵՎ 11-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐԵՐ

8-րդ դասարան

Թեմա 1

Քաղաքակրթությունների մուտքը նոր ժամանակներ. գաղափարները փոխում են աշխարհը

Նպատակ

Ձևավորել նոր հասարակագի ձևավորման և զարգացման օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները հետազոտելու, վերլուծելու և արդի աշխարհի վրա ունեցած ազդեցությունը գնահատելու հմտություն:

Վերջնարդյունք

1. Վերլուծի և մեկնաբանի աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունների, Վերածննդի, Ռեֆորմացիայի, գիտական հեղափոխության և լուսավորության գաղափարների ձևավորման և զարգացման նախադրյալները և դրանց հասարակությունների վերափոխման ուղիները:
2. Ներկայացնի այն գաղափարերը և գործընթացները, որոնք արդիականացրեցին հասարակությունները՝ ձևավորելով նոր արժեհամակարգ այդ գաղափարների և գործընթացների վերաբերյալ:
3. Համեմատի և համադրի հասարակությունների վերափոխման ուղիները և գործընթացները:
4. Գնահատի հասարակությունների վերափոխման մեջ գաղափարների դերը:

Թեմայի բովանդակություն

1. Տնտեսական համակարգերի փոփոխություններ: Աշխարհագրական մեծ հայտնագործություններ:
2. Մշակութային փոփոխություններ: Վերածնունդ
3. Քաղաքական փոփոխություններ: Ռեֆորմացիա: Նիդերլանդական հեղափոխություն
4. Նոր գաղափարները փոխում են աշխարհը, գիտական հեղափոխություն:
5. Լուսավորության դարաշրջանը:
6. Անգլիական հեղափոխություն:
7. ԱՄՆ պետության առաջացումը:
8. Ֆրանսիական հեղափոխությունը:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող հասկացություններ**
1. Աշխատանք սկզբնաղբյուրներով, աղբյուրների ուսումնասիրություն: 2. Հիմնախնդիրների հետազոտում: 3. Սահիկաշարերի պատրաստում: 4. Երևակայական ճանապարհորդություն տվյալ ժամանակաշրջանում: 5. Բանավեճ:	**Օրինաչափություն** Պատճառները, հետևանքները, առանձնահատկությունները, ընդհանրությունները՝ որպես պատմական և հասարակական երևույթների և իրադարձությունների օրինաչափություններ: **Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ** Պատմության շրջադարձային իրադարձությունները, երևույթները, ընկերային ու առօրեական կյանքն ու սովորույթները, անհատների, հասարակությունների և քաղաքակրթությունների փոխհարաբերությունները անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից:

Միջառարկայական կապերը թեմայում

Աշխարհագրություն - Քարտեզ, աշխարհագրական միջավայրի ուսումնասիրում: **Գրականություն** - Տեքստերի ընթերցում, վերլուծություն: **ՆԶՊ** - Մարտավարության փոփոխություն, բանակի կառուցվածքի, զենքի ձևերի ուսումնասիրում: **Արվեստ** - Փոփոխություններն ու մեկնաբանություններն արվեստում:
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Հ 10, Հ 12, Հ 15, Հ 17, Հ 25, Հ 26, Հ 28, Հ 30, Հ 31, Հ 32, Հ 33, Հ 35, Հ 41, Հ 42, Հ 44, Հ 45

<table>
<tr><td colspan="2">Թեմա 2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Արդյունաբերական հասարակությունն առաջ է անցնում քաղաքակրթական մրցավազքում</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակ</td></tr>
<tr><td colspan="2">Զևավորել արդյունաբերական հասարակության ձևավորման, զարգացման գործընթացները վերլուծելու և այդ հասարակությունների դերը աշխարհաքաղաքական գործընթացներում գնահատելու հմտություն:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Վերջնարդյունք</td></tr>
<tr><td colspan="2">1. Հետազոտի այն երևույթներն ու գաղափարները, որոնք արդյունք են արդյունաբերական հասարակությունների:
2. Համեմատի արդյունաբերական և ավանդական հասարակությունների զարգացման ուղիները և գործընթացները, պատմական իրադարձությունների պատճառահետևանքային կապերը:
3. Վերլուծի արդյունաբերական հասարակությունների զարգացման գործընթացները և ձեռքբերումները, որոնք հանգեցրերին արդյունաբերական հասարակությունների զարգացմանը և առաջնորդությանը աշխարհաքաղաքական գործընթացներում:
4. Գնահատի և անժևորի արդյունաբերական հասարակությունների դերը աշխարհաքաղաքական գործընթացներում:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմայի բովանդակություն</td></tr>
<tr><td colspan="2">1. Արմատական տեղաշարժեր տնտեսության մեջ, արդյունաբերական հասարակությունների զարգացումը, հասարակական կերպափոխումները:
2. Արդյունաբերական հասարակությունների զարգացման արևմտյան ուղին. Մեծ Բրիտանիա, Գերմանիա:
3. Արդյունաբերական հասարակությունների զարգացման ասիական ուղին . Ճապոնիա:
4. Արդյունաբերական հասարակությունները ձևափոխում են աշխարհը. ավանդական հասարակությունների ճգնաժամը:
5. Արդյունաբերական հասարակության դրսևորումները մշակութային և առօրյա կյանքում:</td></tr>
<tr><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր</td><td>Խաչվող հասկացություններ</td></tr>
<tr><td>1. Աշխատանք սկզբնաղբյուրներով, աղբյուրների ուսումնասիրություն:
2. Հիմնախնդիրների հետազոտում:
3. Հետազոտական աշխատանք:
4. Բանավեճ:
5. Էսսե:</td><td>Օրինաչափություն
Պատճառները, հետևանքները, առանձնահատկությունները, ընդհանրությունները՝ որպես պատմական ու հասարակական երևույթների, իրադարձությունների օրինաչափություններ:

Համաշխարհայնացում</td></tr>
</table>

	Հասարակությունների և համակարգերի, համաշխարհային և տեղական գործընթացների փոխհարաբերությունները, դրանց ազդեցությունը և հետևանքները մարդկության և շրջակա միջավայրի վրա:
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
Հասարակագիտություն - Գաղափարախոսությունների իմացություն: **Գրականություն** - Տեքստերի հետազոտում: **Արվեստ** - Նոր ճյուղերի ու նոր մոտեցումների հետազոտում:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
Հ 10, Հ 12, Հ 15, Հ 17, Հ 25, Հ 26, Հ 28, Հ 30, Հ 31, Հ 32, Հ 33, Հ 35, Հ 41, Հ 42, Հ 44, Հ 45	

Թեմա 3	
Վերափոխումները հասարակությունների զարգացման միջոց 19-րդ դարում	
Նպատակ	
Ձևավորել 19-րդ դ. պետությունների հասարակական, քաղաքական, տնտեսական և մշակութային կյանքում տեղի ունեցող փոփոխությունները, հակամարտությունները և հեղափոխական գործընթացները վերլուծելու և այդ վերափոխումները գնահատելու հմտություն:	
Վերջնարդյունք	
1. Վերլուծի նորդարյան հասարակությունների վերափոխումների ուղիները և գործընթացները, դրանց ազդեցությունը աշխարհաքաղաքական գործընթացների վրա: 2. Մեկնաբանի բարեկեցության գաղափարները, որոնք ձևավորվեցին և առաջնորդեցին նորդարյան հասարակություններին: 3. Համեմատի նորդարյան հասարակությունների զարգացման տարբեր ուղիները: 4. Գնահատի վերափոխումները որպես հասարակությունների զարգացման միջոց:	
Թեմայի բովանդակություն	
1. Նապոլեոնյան դարաշրջանը (1799-1815): 2. Հեղափոխությունները Եվրոպայում 1830-1840-ական թվականներին: 3. Եվրոպան 1820-1870–ական թվականներին (Վիեննայի ժողովից մինչև ազգային պետությունների ստեղծում (Գերմանիա, Իտալիա): 4. Ռուսաստան 5. Արևելքի ավանդական հասարակություններն ու արդիականացման փորձերը 19-րդ դարում (Օսմանյան Թուրքիա, Իրան, Հնդկաստան, Չինաստան, Ճապոնիա): 6. Փոփոխություններ տնտեսության մեջ և սոցիալական կյանքում:Արդյունաբերական հասարակության երկրորդ շրջափուլը: 7. Քաղաքական ու սոցիալական կյանքի զարգացումը Եվրոպայում և ԱՄՆ-ում 19-րդ դարում:	
Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող հասկացություններ**

1. Աշխատանք սկզբնաղբյուրներով, աղբյուրների ուսումնասիրություն: 2. Նշանավոր անձանց մասին տեղեկությունների հավաքում, գրավոր և բանավոր հաղորդումների պատրաստում:	**Անհատ և հարաբերություններ** Ո՞վ է պատմական անհատը, ո՞րն է նրա բնութագիրը: Անհատի կյանքը, համոզմունքները, արժեհամակարգը, անձնական, ֆիզիկական, մտավոր, սոցիալական, հոգևոր առողջությունը, մարդկային փոխհարաբերությունները ընտանիքում, ընկերական շրջապատում, համայնքում:
Միջառարկայական կապերը թեմայում	
Հայոց պատմություն - Գաղափարական փոփոխություններ, ազատագրական պայքար: **Աշխարհագրություն** - Միջավայրի ուսումնասիրում, քարտեզ: **Հասարակագիտություն** - Քաղաքական, տնտեսական և գաղափարական համակարգեր: **Գրականություն** - Համապատասխան տեքստերի մեկնաբանություն: **Արվեստ** - Ճարտարապետություն, կերպարվեստ, երաժշտություն, կիրառական արվեստ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
Հ 10, Հ 12, Հ 15, Հ 17, Հ 25, Հ 26, Հ 28, Հ 30, Հ 31, Հ 32, Հ 33, Հ 35, Հ 41, Հ 42, Հ 44, Հ 45	

Թեմա 4
Հասարակությունների զարգացման տեսլականը. համաշխարհային կրոններ և գաղափարախոսություններ
Նպատակ
Ձևավորել նոր դարերի հասարակությունների զարգացման տեսլականները՝ գաղափարախոսությունները վերլուծելու և համադրելու հմտություն:
Վերջնարդյունք
1. Վերլուծի հասարակությունների զարգացման այն տեսլականները, որոնք ձևավորվեցին նոր ժամանակներում և ուղղորդեցին որոշ հասարակությունների հետագա զարգացումը: 2. Մեկնաբանի բարեկեցություն հասկացությունը և համեմատի յուրաքանչյուր հասարակության՝ դրան հասնելու գաղափարական հենքերը: 3. Համեմատի և համադրի տարբեր գաղափարախոսությունների տեսությունները և կիրառման ուղիները: 4. Գնահատի յուրաքանչյուր հասարակության որևէ գաղափարախոսության ընտրության հարցը:
Թեմայի բովանդակություն
Համաշխարհային կրոններ 1. Բուդդայականություն 2. Քրիստոնեություն 3. Իսլամ **Գաղափարախոսություններ** 1. Սոցիալիզմ: Մարքսիզմ: Կոմունիզմ:

2. Պահպանողականություն: 3. Լիբերալիզմ: 4. Անարխիզմ: 5. Սոցիալ-դարվինիզմ: 6. Շովինիզմ և ազգայնամոլություն:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող հասկացություններ**
1. Նշանավոր անձանց մասին տեղեկությունների հավաքում, գրավոր և բանավոր հաղորդումների պատրաստում: 2. Աշխատանք սկզբնաղբյուրներով, աղբյուրների ուսումնասիրություն: 3. Զանգվածային լրատվամիջոցներից, համացանցից ստացված տեղեկատվության վերլուծություն: 4. Ֆիլմերի դիտում և քննարկում:	**Համաշխարհայնացում** Ինչպե՞ս է աշխարհում ամեն ինչ կապակցված: Որո՞նք են համաշխարհայնացման առավելություններն ու մարտահրավերները: Հասարակությունների և համակարգերի, համաշխարհային և տեղական գործընթացների փոխհարաբերությունները, դրանց ազդեցությունը և հետևանքները մարդկության և շրջակա միջավայրի վրա:

Միջառարկայական կապերը թեմայում
Գրականություն - Համապատասխան տեքստերի ընթերցում և մեկնաբանություն: **Արվեստ** - Կերպարվեստ, երաժշտություն:
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Հ 10, Հ 12, Հ 15, Հ 17, Հ 25, Հ 26, Հ 28, Հ 30, Հ 31, Հ 32, Հ 33, Հ 35, Հ 41, Հ 42, Հ 44, Հ 45

11-րդ դասարան

Պետություն

Թեմա 1
Աշխարհակալություններ (կայսրություններ)
Նպատակ
Ձևավորել աշխարհակալությունների (կայսրություններ) ձևավորման և զարգացման օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները, կործանման պատճառները և հետևանքները վերլուծելու, աշխարհակալությունների ու ներկայիս աշխարհի բազմատեսակ կապերը վեր հանելու, աշխարհակալությունների ականավոր գործիչներին, նրանց գործունեության առանցքային դրվագները գնահատելու հմտություն:
Վերջնարդյունք
1. Վերլուծի աշխարհակալությունների ստեղծման, զարգացման և կործանման գործընթացները: 2. Համեմատի աշխարհակալությունների ականավոր գործիչների գործունեությունը և առանցքային դրվագները: 3. Գնահատի տարբեր կայսրությունների թողած քաղաքակրթական ժառանգությունը

տնտեսական, քաղաքական, մշակութային, սոցիալական բնագավառներում: 4. Արժևորի աշխարհակալությունների ազդեցությունն արդի աշխարհի բազմաբնույթ գործընթացների վրա:
Թեմայի բովանդակություն
1. Աշխարհակալությունների ձևավորման ներքին և արտաքին նախադրյալները, առանձնահատկությունները, վերելքի նախադրյալներն ու անկման պատճառները, հետևանքները: 2. Ալեքսանդր Մակեդոնացու տերությունը: 3. Աքեմենյան տերություն: 4. Արաբական խալիֆայություն: 5. Կարոլինգյան կայսրություն: 6. Սրբազան Հռոմեական կայսրություն: 7. Սելջուկյան սուլթանություն: 8. Մոնղոլական կայսրություն: 9. Սեֆյան Իրան: 10. Ցին կայսրություն: 11. Ռուսական կայսրություն: 12. Բրիտանական կայսրություն: 13. Օսմանյան կայսրություն 14. Կայսրությունների քաղաքակրթական ժառանգությունը: Աշխարհակալությունները և արդիականությունը:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող գաղափարներ**
1. Աղբյուրի ուսումնասիրում: 2. Սահիկաշարերի պատրաստում: 3. Նշանավոր գործիչների մասին տեղեկությունների հավաքում, գրավոր և բանավոր հաղորդումների, ակնարկների պատրաստում: 4. Խնդիրների առաջադրում, լուծումների ներկայացում ու քննարկում:	**Կառուցվածք և գործառույթ** Ի՞նչ է, ինչի՞ համար է, ինչպե՞ս են փոխկապակցված: Պետական կառավարման կառուցվածքը և պաշտոնյաների գործառույթները: Գործառույթը կառուցվածքից բխող գործունեություն է: Փոխվում է կառուց-վածքը, փոխվում են նաև դրանից բխող գործառույթները, կառուցվածքով են պայ-մանավորված շատ գործառույթներ:

Միջառարկայական կապերը թեմայում
Հայոց պատմություն - Տվյալ ժամանակաշրջանի պատմական գործիչների, դեպքերի, երևույթների, իրադարձությունների համեմատություն, Հայաստանը և կայսրությունները: **Աշխարհագրություն** - Աշխատանք քարտեզներով և ուրվագծային քարտեզներով: **Հայոց լեզու** - Տվյալների հավաքում և մշակում, բանավոր և գրավոր ճիշտ, գրագետ, փաստարկված խոսքի կառուցում: **Գրականություն** - Գեղարվեստական ստեղծագործություններ, պատմագրությունը և Հայաստանը: **Արվեստ (ճարտարապետություն, կերպարվեստ, երաժշտություն, կիրառական արվեստ)** - Պատմաճարտարապետական հուշարձաններ, արվեստի գործեր:
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Մ7, Մ11, Մ14, Մ16, Մ21, Մ23, Մ27, Մ28, Մ29, Մ31

Թեմա 2

Ազգային պետություններ

Նպատակ

Ձևավորել ազգային պետությունների ձևավորման և զարգացման օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները վերլուծելու, ազգային պետությունների ու ներկայիս աշխարհի բազմատեսակ կապերը վեր հանելու, ազգային պետությունների ականավոր գործիչներին, նրանց գործունեության առանցքային դրվագները գնահատելու հմտություն:

Վերջնարդյունք

1. Վերլուծի ազգային պետությունների ստեղծման նախադրյալները, ձևավորման գործընթացները և զարգացման ուղիները,
2. Համեմատի տարբեր ազգային պետությունների ձևավորման գործընթացները:
3. Ներկայացնի և արժևորի այն գործոնները, որոնք հանգեցրին ազգային պետությունների կայացմանը. իրավական համակարգեր, կրոն, լեզու, միասնական պատմություն:
4. Վերլուծի այն մարտահրավերները, որոնք հաղթահարեցին ազգային պետությունները ձևավորման և կայացման ճանապարհին:
5. Գնահատի ազգային պետությունների թողած քաղաքակրթական ժառանգությունը և արդիականությունը:

Թեմայի բովանդակություն

1. Ազգային պետությունների ձևավորման ներքին և արտաքին նախադրյալները:
2. Ազգային պետությունների առանձնահատկությունները:
3. Սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական միջավայրը, համակեցության հարաբերությունները:
4. Քաղաքակրթական ժառանգությունը:
5. Ազգային պետությունները և արդիականությունը:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող գաղափարներ**
1. Հիմնախնդիրների հետազոտում (անհատական կամ խմբային): 2. Խնդիրների առաջադրում, լուծումների ներկայացում ու քննարկում:	**Օրինաչափություն** Պատճառները, հետևանքները, առանձնահատկությունները, ընդհանրությունները՝ որպես պատմական և հասարակական երևույթների, իրադարձությունների օրինաչափություններ: **Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ** Արժևորել ազգային ու համաշխարհային մշակութային արժեքները պահպանելու, զարգացնելու, փոխանցելու և հանրահռչակելու անհրաժեշտությունը:

Միջառարկայական կապերը թեմայում

Հայոց պատմություն - Տվյալ ժամանակաշրջանի պատմական գործիչների, դեպքերի,

երևույթների, իրադարձությունների համեմատություն, Հայաստանը և ազգային պետությունները: **Աշխարհագրություն** - Աշխատանք քարտեզներով և ուրվագծային քարտեզներով: **Հայոց լեզու** - Տվյալների հավաքում և մշակում, բանավոր և գրավոր ճիշտ, գրագետ, փաստարկված խոսքի կառուցում: **Գրականություն** - Գեղարվեստական ստեղծագործություններ, պատմագրությունը և Հայաստանը: **Արվեստ (ճարտարապետություն, կերպարվեստ, երաժշտություն, կիրառական արվեստ)** - Պատմաճարտարապետական հուշարձաններ, արվեստի գործեր:
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Մ7, Մ11, Մ14, Մ16, Մ21, Մ23, Մ27, Մ28, Մ29, Մ31

Թեմա 3	
Ամբողջատիրական պետություններ	
Նպատակ	
Ձևավորել ամբողջատիրական և միակուսակցական պետությունների ձևավորման և զարգացման օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները վերլուծելու, ներկայիս աշխարհի բազմատեսակ կապերը վեր հանելու, ականավոր գործիչների գործունեության առանցքային դրվագները գնահատելու հմտություն:	
Վերջնարդյունք	
1. Վերլուծի ամբողջատիրական և միակուսակցական պետությունների ձևավորման ու զարգացման նախադրյալները, օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները, արդի աշխարհում նրանց թողած ազդեցությունները: 2. Համեմատի ամբողջատիրական և միակուսակցական պետությունները միմյանց և աշխարհակալությունների (կայսրություններ) ու ազգային պետությունների հետ, վեր հանի օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները, ներկայիս աշխարհի բազմատեսակ կապերը: 3. Գնահատի ամբողջատիրական և միակուսակցական պետությունների ձեռքբերումներն ու բացթողումները: 4. Գնահատի ամբողջատիրական և միակուսակցական պետությունների թողած քաղաքակրթական ժառանգությունը և արդիականությունը:	
Թեմայի բովանդակություն	
1. Ամբողջատիրական և միակուսակցական պետությունների ձևավորման ներքին և արտաքին նախադրյալները, առանձնահատկությունները, վերելքն ու անկումը: 2. Սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական միջավայրը, համակեցության հարաբերությունները: 3. Քաղաքակրթական ժառանգությունը: Ամբողջատիրական և միակուսակցական պետությունները և արդիականությունը:	
Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող գաղափարներ**
1. Աշխատանք սկզբնաղբյուրներով,	**Համակարգ (պետություն)**

աղբյուրների ուսումնասիրություն: 2. Հիմնախնդիրների հետազոտում (անհատական կամ խմբային): 3. Աղյուսակների, գծակարգերի, գծապատկերների կազմում: 4. Ֆիլմերի դիտում և քննարկում: 5. Բանավեճեր, քննարկումներ: 6. Խնդիրների առաջադրում, լուծումների ներկայացում ու քննարկում:	Պետությունը որպես հասարակության միասնական քաղաքական համակարգ: **Համաշխարհայնացում** Հասարակությունների և համակարգերի, համաշխարհային և տեղական գործընթացների փոխհարաբերությունները, դրանց ազդեցությունը և հետևանքները մարդկության և շրջակա միջավայրի վրա:

Միջառարկայական կապերը թեմայում
Հայոց պատմություն - Տվյալ ժամանակաշրջանի պատմական գործիչների, դեպքերի, երևույթների, իրադարձությունների համեմատություն, Հայաստանը և ամբողջատիրական ու միակուսակցական պետությունները: **Աշխարհագրություն** - Աշխատանք քարտեզներով և ուրվագծային քարտեզներով: **Հայոց լեզու** -Տվյալների հավաքում և մշակում, բանավոր և գրավոր ճիշտ, գրագետ, փաստարկված խոսքի կառուցում: **Գրականություն** - Գեղարվեստական ստեղծագործություններ, պատմագրությունը և Հայաստանը: **Արվեստ (ճարտարապետություն, կերպարվեստ, երաժշտություն, կիրառական արվեստ)** - Պատմաճարտարապետական հուշարձաններ, արվեստի գործեր:
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Մ7, Մ11, Մ14, Մ16, Մ21, Մ23, Մ27, Մ28, Մ29, Մ31

Թեմա 4
Ժողովրդավարական պետություններ
Նպատակ
Ձևավորել ժողովրդավարական պետությունների ձևավորման և զարգացման օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները վերլուծելու, ժողովրդավարական պետությունների ու ներկայիս աշխարհի բազմատեսակ կապերը վեր հանելու, ժողովրդավարական պետությունների ականավոր գործիչներին, նրանց գործունեության առանցքային դրվագները գնահատելու հմտություն:
Վերջնարդյունք
1. Վերլուծի ժողովրդավարական պետությունների ձևավորման, զարգացման ուղիները, այն կառույցները, որոնք հիմք են դարձել այդ պետությունների ձևավորման համար: 2. Մեկնաբանի ժողովրդավարական պետությունների պատմությունը, վերլուծի *արդարություն* հասկացությունը և դրա դրսևորման ձևերը ժողովրդավարական պետություններում: 3. Արժևորի ստեղծարար գաղափարների ազդեցությունն ժողովրդավարական հասարակությունների ձևավորման ընթացքում: 4. Գնահատի ժողովրդավարական պետությունների թողած քաղաքակրթական

ժառանգությունը և արդիականությունը:
Թեմայի բովանդակություն
1. Ժողովրդավարական պետությունների ձևավորման ներքին և արտաքին նախադրյալները, առանձնահատկությունները: 2. Սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական միջավայրը, համակեցության հարաբերությունները: 3. Քաղաքակրթական ժառանգությունը: Զարգացման հեռանկարները: 4. Ժողովրդավարական պետությունները և արդիականությունը:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող գաղափարներ**
1. Աշխատանք սկզբնաղբյուրներով, աղբյուրների ուսումնասիրություն: 2. Հիմնախնդիրների հետազոտում (անհատական կամ խմբային): 3. Նշանավոր գործիչների մասին տեղեկությունների հավաքում, գրավոր և բանավոր հաղորդումների, ակնարկների պատրաստում:	**Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ** Արժևորել ազգային ու համաշխարհային մշակութային արժեքները պահպանելու, զարգացնելու, փոխանցելու և հանրահռչակելու անհրաժեշտությունը:

Միջառարկայական կապերը թեմայում
Հայոց պատմություն - Տվյալ ժամանակաշրջանի պատմական գործիչների, դեպքերի, երևույթների, իրադարձությունների համեմատություն, Հայաստանը և ժողովրդավարական պետությունները: **Աշխարհագրություն** - Աշխատանք քարտեզներով և ուրվագծային քարտեզներով: **Հայոց լեզու** - Տվյալների հավաքում և մշակում, բանավոր և գրավոր ճիշտ, գրագետ, փաստարկված խոսքի կառուցում: **Գրականություն** - Գեղարվեստական ստեղծագործություններ, պատմագրությունը և Հայաստանը: **Արվեստ (ճարտարապետություն, կերպարվեստ, երաժշտություն, կիրառական արվեստ)** -Պատմաճարտարապետական հուշարձաններ, արվեստի գործեր:
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Մ7, Մ11, Մ14, Մ16, Մ21, Մ23, Մ27, Մ28, Մ29, Մ31

Թեմա 5
Հեղափոխություն
Նպատակ
Ձևավորել հեղափոխությունների օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները վերլուծելու, հեղափոխությունների ու ներկայիս աշխարհի առնչությունները վեր հանելու, ականավոր հեղափոխական գործիչներին, նրանց գործունեության առանցքային դրվագները գնահատելու հմտություն:

Վերջնարդյունք
1. Մեկնաբանի հեղափոխության տեսակները, վերլուծի հեղափոխությունների օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները: 2. Համեմատի տարբեր ժամանակներում և տարբեր բնագավառներում տեղի ունեցած հեղափոխությունները: 3. Արժևորի և գնահատի հեղափոխության նորարարություն բաղադրիչը և ազդեցությունն իր համայնքի վրա:
Թեմայի բովանդակություն
1. Քաղաքական հեղափոխություն: 2. Ոչ բռնի հեղափոխություններ: 3. Արդյունաբերական (սոցիալ-տնտեսական) հեղափոխություն: 4. Գիտատեխնիկական հեղափոխություն:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող գաղափարներ**
1. Աշխատանք սկզբնաղբյուրներով, աղբյուրների ուսումնասիրություն: 2. Հիմնախնդիրների հետազոտում: 3. Սահիկաշարերի պատրաստում: 4. Նշանավոր գործիչների մասին տեղեկությունների հավաքում, գրավոր և բանավոր հաղորդումների, ակնարկների պատրաստում: 5. Բանավեճեր, քննարկումներ: 6. Խնդիրների առաջադրում, լուծումների ներկայացում ու քննարկում:	**Օրինաչափություն** Պատճառները, հետևանքները, առանձնահատկությունները, ընդհանրությունները՝ որպես պատմական և հասարակական երևույթների, իրադարձությունների օրինաչափություններ:

Միջառարկայական կապերը թեմայում
Հայոց պատմություն - Տվյալ ժամանակաշրջանի պատմական գործիչների, դեպքերի, երևույթների, իրադարձությունների համեմատություն, Հայաստանը և հեղափոխությունները: **Աշխարհագրություն** - Աշխատանք քարտեզներով և ուրվագծային քարտեզներով: **Հայոց լեզու** - Տվյալների հավաքում և մշակում, բանավոր և գրավոր ճիշտ, գրագետ, փաստարկված խոսքի կառուցում: **Գրականություն** - Գեղարվեստական ստեղծագործություններ, պատմագրությունը և Հայաստանը: **Արվեստ (ճարտարապետություն, կերպարվեստ, երաժշտություն, կիրառական արվեստ)** - Պատմաճարտարապետական հուշարձաններ, արվեստի գործեր:
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Մ7, Մ11, Մ14, Մ16, Մ21, Մ23, Մ27, Մ28, Մ29, Մ31

Թեմա 6

Գաղափարախոսություն

Նպատակ

Ձևավորել գաղափարախոսությունների ձևավորման, տարածման և զարգացման օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները վերլուծելու, գաղափարախոսությունների ու ներկայիս աշխարհի բազմատեսակ կապերը վեր հանելու, ականավոր գործիչների, ուսմունքների հիմնադիր հեղինակների ու գաղափարախոսների գործունեությունը գնահատելու հմտություն:

Վերջնարդյունք

1. Վերլուծի հասարակական, քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական և մշակութային բնույթի գաղափարախոսությունների ձևավորման, զարգացման և կիրառման գործընթացները և հետևանքները:
2. Մեկնաբանի և արժևորի տարբեր գաղափարախոսությունները, որոնց նպատակն էր հասնել մարդկության բարեկեցությանը՝ կիրառելով տարբեր միջոցներ:
3. Համեմատի ականավոր գործիչների, ուսմունքների հիմնադիր հեղինակների ու գաղափարախոսների գործունեությունը:
4. Ուսումնասիրի և մեկնաբանի, թե իր հետազոտած որ գաղափարախոսություններն են գործում իր համայնքում և ինչպես:
5. Գնահատի այն գաղափարախոսությունները, որոնք ազդեցություն են թողել և ունեն իր համայնքում:

Թեմայի բովանդակություն

1. Կրոնական գաղափարախոսություն:
2. Հասարակական-քաղաքական գաղափարախոսություն:
3. Ազգային (ազգայնական) և ազգայնամոլական գաղափարախոսություն:
4. Դասակարգային գաղափարախոսություններ:
5. Տնտեսական գաղափարախոսություններ:
6. Մշակութային ուղղություններ:

Առաջարկվող գործունեության ձևեր	**Խաչվող գաղափարներ**
1. Սահիկաշարերի պատրաստում: 2. Ֆիլմերի դիտում և քննարկում: 3. Բանավեճեր, քննարկումներ: 4. Խնդիրների առաջադրում, լուծումների ներկայացում ու քննարկում: 5. Ռեֆերատ:	**Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ** Անհատի դերը և գործունեության ազդեցությունը պատմության հոլովույթում: Գաղափարների, համոզմունքների, արժեքների զգացողությունների, մշակութային դրսևորումների արժևորում, միջմշակութային արժեքների առնչությունների բացահայտում, ստեղծարարություն:

Միջառարկայական կապերը թեմայում

Հայոց պատմություն - Տվյալ ժամանակաշրջանի պատմական գործիչների, դեպքերի, երևույթների, իրադարձությունների համեմատություն, Հայաստանը և գաղափարախոսությունները:
Աշխարհագրություն - Աշխատանք քարտեզներով և ուրվագծային քարտեզներով:

Հայոց լեզու - Տվյալների հավաքում և մշակում, բանավոր և գրավոր ճիշտ, գրագետ, փաստարկված խոսքի կառուցում: **Գրականություն** - Գեղարվեստական ստեղծագործություններ, պատմագրությունը և Հայաստանը: **Արվեստ (ճարտարապետություն, կերպարվեստ, երաժշտություն, կիրառական արվեստ)** - Պատմաճարտարապետական հուշարձաններ, արվեստի գործեր: **Հասարակագիտություն**
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
Մ7, Մ11, Մ14, Մ16, Մ21, Մ23, Մ27, Մ28, Մ29, Մ31